

معاونت سیاستگذاری پولی
مدیریت کل عملیات پولی و اعتباری
« اداره تامین مالی زنجیره تولید »

ابهامات و سوالات مطرح شده در خصوص کارت رفاهی
متصل به اوراق گام- پیوست نامه شناسه ۶۸۶۶۵۱۳

مرداد ماه ۱۴۰۴

ابهامات و سوالات مطرح شده در خصوص کارت رفاهی متصل به اوراق گام - پیوست نامه شناسه ۶۸۶۵۱۳

مقدمه:

در راستای اجرای جزء (۱۲) بند (الف) ماده (۴) قانون بانک مرکزی مصوب ۱۴۰۲/۳/۳۰ مجلس شورای اسلامی و ماده (۱۰) برنامه هفتم پیشرفت کشور و همچنین در چارچوب توسعه ابزارهای تأمین مالی زنجیره تولید، ابزار نوین مالی «کارت رفاهی متصل به اوراق گام» به عنوان مکانیسمی یکپارچه برای تأمین مالی همزمان خانوارها و زنجیره تولید طراحی شده است. این ابزار با هدف تحقق اهداف کلان تسهیل دسترسی خانوارها به منابع مالی با کارکرد رفاهی، تقویت نقدینگی در زنجیره تولید از طریق ابزارهای نوین تأمین مالی و ایجاد پیوند ساختاری بین بخش مصرف و تولید تدوین گردیده است. شیوه نامه اجرایی کارت رفاهی متصل به اوراق گام طی بخشنامه شماره ۰۲/۳۱۰۳۹۶ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۱۹ به شبکه بانکی کشور ابلاغ شده است. در راستای عملیاتی سازی این ابزار، اهم اقدامات صورت گرفته به شرح زیر است:

- تصویب و ابلاغ شیوه نامه کارت رفاهی متصل به اوراق گام در اسفند ۱۴۰۲ (ابلاغی طی بخشنامه شماره ۰۲/۳۱۰۳۹۶ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۱۹)
- ابلاغ فرم یکنواخت قرارداد کارت رفاهی متصل به اوراق گام (ابلاغی طی بخشنامه شماره ۰۳/۳۷۰۰۱ مورخ ۱۴۰۳/۰۲/۱۹)
- ابلاغ مستندات فنی به شبکه بانکی جهت پیاده سازی فنی در دی ماه ۱۴۰۳ (ابلاغی طی بخشنامه شماره ۰۳/۲۹۹۹۲۹ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۰۹)
- تصویب دستورالعمل حسابداری در کمیسیون مقررات و نظارت در بهمن ماه سال جاری (ابلاغی طی بخشنامه ۰۳/۲۸۹۸۰۳ مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۲۹)
- تصویب کارمزد در کمیسیون مقررات و نظارت در بهمن ماه سال جاری (ابلاغی طی بخشنامه ۰۳/۲۹۷۴۴۹۹ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۰۶)
- ابلاغ کلیه مستندات کسب و کاری شامل چارچوب تفاهم نامه و فرم یکنواخت قرارداد اصلاح شده (ابلاغی طی بخشنامه شماره ۰۳/۲۹۹۹۲۹ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۰۹)
- ابلاغ اقدامات لازم جهت تسریع در پیاده سازی ابزار کارت رفاهی متصل به اوراق گام (ابلاغی طی بخشنامه شماره ۰۳/۳۲۲۸۵۷ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۲۸)
- تدوین و برگزاری محتوای آموزشی کارت رفاهی متصل به اوراق گام در سایت بانک مرکزی (بخش مقررات- اداره تأمین مالی زنجیره تولید)

به منظور اجرای بهینه این ابزار و ارتقای دانش فنی ذی نفعان، بانک مرکزی در تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۰۷ اقدام به برگزاری سمینار آموزشی با حضور نمایندگان شبکه بانکی نمود. در این راستا، با توجه به حجم بالای پرسش های تخصصی مطرح شده، مجموعه حاضر به صورت ساختاریافته و در قالب سه حوزه کسب و کاری، حسابداری و گزارشگری مالی و نظام های پرداخت به تحلیل و پاسخ گویی ابهامات مربوطه پرداخته است.

الف) بخش کسب و کاری:

۱- شرایط و نحوه معرفی پذیرنده ها : بر اساس بند (۹) بخش (الف) چارچوب کلی تفاهم نامه شبکه بانکی با پذیرنده ها، بانک عامل مسئولیت ارزیابی حسن شهرت، مجوز کسب و کار، ظرفیت و توان تأمین کالا و احراز صلاحیت پذیرنده ها را بر عهده دارد و پس از احراز موارد مذکور، فهرست نهایی پذیرنده ها را بر مبنای جدول مندرج در بند (۱۰) بخش (الف) تفاهم نامه به بانک مرکزی ارسال می نماید. بانک مرکزی نیز بر اساس بند (۷) بخش (ب) تفاهم نامه این فهرست را از حیث عدم فعالیت در حوزه های ممنوعه (ارز، طلا، سکه و ...) مورد پایش قرار می دهد. در صورت تایید موارد فوق، مشخصات دستگاه های کارت خوان را جهت به روز رسانی به شرکت شاپرک معرفی می نماید تا در صورت دارا بودن شرایط پذیرندگی به شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت (PSP) ارسال گردد. لازم به ذکر است که مسئولیت نظارت مستمر بر عملکرد پذیرنده ها در حیطه وظایف مؤسسه اعتباری عامل می باشد.

۲- **مرجوعی کالا:** بر اساس بند (۲) بخش (ب) تفاهم‌نامه، پذیرنده‌ها موظف هستند ظرف مدت ۵ روز پس از پایان دوره توافق شده، صورتحساب‌های تجمیعی را به تفکیک خریدهای عادی و موارد مرجوعی به مؤسسه اعتباری عامل ارائه دهند تا فرآیند صدور اوراق گام صورت پذیرد. بدیهی است اوراق گام پس از مهلت مقرر (۵ روز پس از پایان دوره توافق شده)، به میزان مبلغ خریدهای انجام شده با کسر مبالغ مرجوعی، به ذی نفعی پذیرنده صادر خواهد شد. همچنین در صورت مرجوعی کالا توسط مشتری، بانک عامل موظف به اصلاح سقف اعتبار مشتری در سامانه مکتا می‌باشد.

۳- **تضامین:** براساس ماده (۲) شیوه‌نامه اجرایی کارت رفاهی متصل به اوراق گام، تمامی مقررات کارت رفاهی متصل به اوراق گام در چارچوب دستورالعمل ناظر بر اوراق گام و ضوابط کنترل و مدیریت اوراق گام است. در این چارچوب، اخذ تضامین از مشتریان نیز تابع ضوابط و مقررات مذکور بوده و مسئولیت تعیین وثایق و تضامین بر عهده مؤسسه اعتباری عامل می‌باشد.

۴- **وجوه التزام:**

وجه التزام تاخیر تادیه دین: وفق ماده (۱۰) فرم یکنواخت قرارداد کارت رفاهی متصل به اوراق گام، چنانچه مشتری نسبت به پرداخت به‌موقع اقساط خود اقدام ننماید، مؤسسه اعتباری موظف به محاسبه و دریافت وجه التزام معادل حداکثر نرخ سود عقود غیرمشارکتی به‌علاوه ۸ درصد است.

وجه التزام تخلف قراردادی: وفق ماده (۱۱) فرم یکنواخت قرارداد کارت رفاهی متصل به اوراق گام، چنانچه مشتری مستندات خلاف واقع ارائه نموده یا تخلفی در اجرای مفاد قرارداد صورت پذیرفته باشد، نرخ وجه التزام تخلف قراردادی معادل حداکثر سود عقود غیرمشارکتی به‌علاوه ۶ درصد تعیین می‌شود.

شایان ذکر است در محاسبه وجوه التزام مذکور، مانده مطالبات شامل اصل مبلغ به‌اضافه کارمزدهای متعلقه می‌باشد.

۵- **تسهیم بالنسبه مبالغ بازپرداختی توسط مشتری:** وفق تبصره (۲) ماده (۱۳) قرارداد یکنواخت، در صورت بازپرداخت مشتری پس از سررسید اقساط، ابتدا کارمزدها از مبالغ بازپرداختی کسر و مابقی مبلغ بازپرداختی بین اصل و وجه التزام مطالبات تسهیم بالنسبه می‌شود.

۶- **تعیین کارمزدهای مرتبط با کارت رفاهی متصل به اوراق گام:** بر اساس مصوبات بانک مرکزی و به استناد بخشنامه‌های شماره ۰۳/۲۹۷۴۹۹ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۰۶ و شماره ۰۴/۳۵۵۰۰ مورخ ۱۴۰۴/۰۲/۱۴ ابلاغ شده به شبکه بانکی در خصوص کارمزدهای صدور اوراق گام و کارت رفاهی متصل به اوراق گام، سازوکار تعیین و دریافت کارمزدهای مرتبط با کارت رفاهی متصل به اوراق گام به شرح زیر تعیین می‌گردد:

❖ کارمزد ارائه کارت رفاهی متصل به اوراق گام (به صورت اقساط مساوی در دوره بازپرداخت): این نرخ به میزان حداکثر ۳ درصد تعیین شده و پس از خرید توسط مشتری، به روش تسهیمی بر اساس تعداد اقساط، به صورت ماهانه و همزمان با پرداخت اقساط از حساب مشتری اخذ می‌گردد.

❖ کارمزد صدور اوراق گام یک بار در زمان صدور کارت: مطابق با مفاد بخشنامه شماره ۰۲/۳۲۷۸۰ مورخ ۱۴۰۲/۰۲/۱۷ کارمزدهای خدمات بانکی ریالی و الکترونیکی، سقف کارمزد عاملیت و ضمانت اوراق گواهی اعتبار مولد (گام) حداکثر به میزان کارمزد صدور ضمانت‌نامه‌ها و متناسب با وثایق دریافتی می‌باشد (حداکثر ۲/۲۵ درصد به نسبت مدت اوراق گام). شایان ذکر است در صورتی که مشتری از کل سقف کارت رفاهی استفاده ننماید؛ پس از انقضای کارت رفاهی وجوه دریافتی تحت عنوان کارمزد برای مبلغ استفاده نشده کارت مسترد خواهد شد.

❖ کارمزد تراکنش (بر عهده بانک صادرکننده کارت): نرخ کارمزد تراکنش مربوط به این اوراق معادل سه برابر کل کارمزد تراکنش خرید عادی بر عهده بانک صادرکننده کارت برای عملکرد کارت رفاهی تا مبلغ ۵۰۰ هزارمیلیارد ریال در کل شبکه بانکی به شرح ذیل است و در صورت تغییر مدل کارمزد خرید فعلی، مبنای محاسبه سه برابر مدل کارمزد جدید خواهد بود:

$$((۲۴۰ \times ۳) \text{ ریال}) + (۰.۰۰۰۷) \times (\text{مبلغ تراکنش})) \quad \text{تا سقف } ۶۰۰,۰۰۰ \text{ ریال}$$

۷- **نحوه صدور اوراق گام برای پذیرندگان:** در خصوص موضوع مذکور، موارد ذیل را به اطلاع می‌رساند:

- بر اساس مفاد بند (۴) بخش (الف) چارچوب کلی تفاهم‌نامه شبکه بانکی، مؤسسات اعتباری موظفند پیش از انعقاد قرارداد با پذیرندگان، در خصوص مقاطع زمانی صدور اوراق گام و ارائه صورتحساب‌های تجمیعی به توافق برسند و اوراق گام تجمیعی را به ذی نفعی پذیرنده صادر نماید. لازم به

ذکر است که تفاهم‌نامه بانک عامل با پذیرندگان مستقل و مجزا از قرارداد بانک با مشتریان است و در صورت تأخیر در پرداخت اقساط، مطابق ضوابط قرارداد منعقد فی‌مابین بانک و مشتری عمل خواهد شد.

- با توجه به اینکه صدور اوراق گام تجمیعی به‌ازای خریدهای انجام گرفته صرفاً به‌صورت ورقه‌های یک میلیون ریالی می‌باشد، بانک و پذیرنده در خصوص نحوه تسویه رقم کمتر از یک میلیون ریال از جمع مبلغ صورتحساب تجمیعی ارائه شده در هر مقطع زمانی در زمان انعقاد قرارداد توافق نمایند.

۸- تعیین سقف اعتبار و مدت اعتبار کارت‌های رفاهی متصل به اوراق گام: بر اساس ماده (۲) شیوه‌نامه اجرایی کارت رفاهی متصل به اوراق گام موسسه اعتباری کارت رفاهی را باید بر پایه اعتبارسنجی توان و ظرفیت اعتباری مشتری و مبتنی بر قرارداد کارت رفاهی صادر نماید و مؤسسات اعتباری موظفند پس از انجام فرآیند اعتبارسنجی مشتری، سقف اعتبار کارت رفاهی را پس از کسر مبالغ استفاده شده از کارت اعتباری مراحه مشتری محاسبه و تعیین می‌نمایند.

همچنین موسسه اعتباری موظف است کارت رفاهی را بنا بر صلاحدید خود با مدت انقضای حداکثر شش ماه صادر نماید و مشتری بر اساس شیوه‌نامه اصلاحی کارت رفاهی متصل به اوراق گام که توسط بانک مرکزی به شبکه بانکی ابلاغ خواهد شد می‌تواند در صورت امکان فنی و ثبت حسابداری از زمان صدور کارت تا انقضای آن بدون محدودیت از اعتبار خود استفاده نماید.

۹- ثبت عملیات مرتبط با کارت رفاهی در سامانه مکنّا: بر اساس بند (۳) ماده (۲) شیوه‌نامه اجرایی کارت رفاهی متصل به اوراق گام، مؤسسات اعتباری موظفند نسبت به اخذ شناسه یکتا از سامانه مکنّا اقدام نمایند. همچنین وفق ماده (۱۴) شیوه‌نامه مذکور، مؤسسات اعتباری موظفند نسبت به ثبت کلیه تعهدات ناشی از کارت رفاهی در سامانه مکنّا و بروزرسانی آن اقدام نمایند.

(ب) بخش حسابداری:

۱- کارمزدهای مرتبط با کارت رفاهی متصل به اوراق گام: ثبت کارمزد تراکنش، که در ثبت ردیف (۴-۴) دستورالعمل حسابداری ابزار کارت رفاهی متصل به اوراق گام به آن پرداخته شده است، اصلاح خواهد شد و پرداخت کارمزد موصوف برعهده بانک صادرکننده می‌باشد. از اینرو دستورالعمل حسابداری ابزار کارت رفاهی متصل به اوراق گام در نسخه بعدی، از این بابت اصلاح خواهد شد و هزینه بانک در نظر گرفته می‌شود.

۲- سرفصل مشکوک الوصول: به‌منظور رعایت دقیق مقررات نظارتی و مدیریت مؤثر ریسک اعتباری در شبکه بانکی و براساس ضوابط و مقررات طبقه بندی دارایی‌ها و با توجه به ماهیت عقد کارت رفاهی متصل به اوراق گام (که از نوع عقود نامعین می‌باشد)، پرداخت از محل سرفصل‌های غیرتسهیلات (بدهکاران موقت) اتخاذ شده است و مطالبات معوق بیش از دو ماه یا عدم پرداخت دو قسط متوالی، بلافاصله در طبقه "مشکوک‌الوصول" قرار می‌گیرند. به عبارتی در صورت قصور مشتری در پرداخت دو قسط سررسیدشده متوالی، کلیه اقساط مربوط به آن تسهیلات، اعم از اقساط معوق و اقساط آتی که هنوز موعد پرداخت آن‌ها فرا نرسیده است، بلافاصله به طبقه "مشکوک‌الوصول" منتقل خواهد شد.

۳- وجه التزام تاخیر تادیه دین: نحوه شناسایی وجه التزام در ثبت ردیف (۷) و (۸) دستورالعمل حسابداری ابزار کارت رفاهی متصل به اوراق گام تحت عناوین زیر آورده شده است:

❖ ثبت های حسابداری شناسایی وجه التزام تاخیر تادیه دین در مورد اقساط نکول شده

❖ شناسایی وجه‌التزام تاخیر تادیه دین از محل مطالبات طبقه جاری

❖ شناسایی وجه‌التزام تاخیر تادیه دین از محل مطالبات طبقه غیرجاری

❖ ثبت‌های حسابداری وصول مطالبات پس از شناسایی وجه التزام تاخیر تادیه دین

۴- ثبت اسناد: نحوه ثبت اسناد زیرخطی بابت تخصیص اعتبار برای کارت رفاهی مشتریان در ثبت ردیف (۳-۵) دستورالعمل حسابداری کارت رفاهی متصل به اوراق گام آورده شده است. لازم به ذکر است بستانکاران بابت ابزارهای تامین مالی زنجیره تولید باید از منابع مالکانه بانک صادر کننده کارت تسویه شوند و در این خصوص از منابع وکالتی بانک نباید استفاده شود.

همچنین موضوع ثبت اسناد حسابداری کالاهای مرجوعی، در اصلاحیه بعدی دستورالعمل اجرایی ابزار کارت رفاهی متصل به اوراق گام اضافه خواهد شد.

ج) بخش نظام‌های پرداخت: در بخش نظام‌های پرداخت سوالات شبکه بانکی عمدتاً در قالب ۴ موضوع بود که در ادامه به تشریح هر کدام خواهیم پرداخت:

۱- دستگاه‌های کارت خوان: به منظور شناسایی نوع کارت مورد استفاده توسط پذیرنده و روشن شدن ماهیت تراکنش، درج عنوان «کارت اوراق گام یا کارت رفاهی اوراق گام» به صورت صریح و مشخص بر روی رسیدهای مربوط به تراکنش‌های انجام شده با کارت رفاهی اوراق گام ضروری است. همچنین در حال حاضر، شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت الکترونیک (PSP) در فرآیندهای عملیاتی خود از عناوین مزبور بهره می‌برند. همچنین در حال حاضر ارائه خدمات زیر بر روی کارت رفاهی متصل به اوراق گام امکان پذیر می‌باشد:

❖ مانده‌گیری (استعلام موجودی): دارنده کارت می‌تواند از طریق پایانه‌های فروش (POS) یا دستگاه‌های خودپرداز، موجودی حساب خود را استعلام نماید.

❖ پرداخت خرید: کارت قابلیت استفاده برای خرید کالا در پذیرندگان مجاز را دارد.

❖ استعلام تراکنش‌ها: امکان مشاهده تراکنش‌های انجام شده از طریق سامانه‌های بانک صادرکننده یا اپلیکیشن‌های همراه وجود دارد.

❖ مسدودسازی کارت: امکان مسدود کردن کارت در صورت مفقودی یا سرقت.

❖ خدمات اطلاع‌رسانی: دریافت پیامک یا نوتیفیکیشن درباره تراکنش‌ها و وضعیت کارت.

ضروری است برای بهره‌برداری از قابلیت پذیرش کارت‌های رفاهی مبتنی بر اوراق گام، در گام نخست پذیرنده نسبت به انعقاد قرارداد همکاری با یکی از بانک‌هایی که امکان صدور این نوع کارت‌ها را دارا می‌باشند، اقدام نماید. در این صورت زمان کنترل سویچ بانک در رابطه با تراکنش و ترمینال آن پذیرنده، انجام تراکنش مجاز اعلام خواهد شد. به بیان دیگر پس از انعقاد قرارداد و طی فرآیندهای مربوطه، اوراق گام برای پذیرنده مورد نظر فعال شده و از آن پس، صرفاً امکان پذیرش کارت‌های رفاهی اوراق گام صادرشده از همان بانک طرف قرارداد فراهم خواهد بود. شایان ذکر است شماره شبای متصل به پذیرنده نیز می‌بایست متعلق به بانک طرف قرارداد اوراق گام باشد.

در نهایت باید اشاره نمود در صورتیکه ترمینالی در این طرح فعال نباشد کد پاسخ ۶ و کد خطای ۹۱۱۵ از شاپرک ارسال می‌شود. این کد پاسخ و کد خطا برای موارد دیگر نیز استفاده می‌شود.

۲- کارمزد: کارمزد تراکنش‌های صورت گرفته (حداکثر ۶۰ هزار تومان) بلافاصله بعد از خرید و در چرخه شبانه توسط بانک صادر کننده تسویه خواهد شد. این کارمزد غیرقابل مسترد بوده و ارتباطی با متعهد اوراق گام ندارد.

۳- مرجوعی: درخصوص مرجوعی کالا از آن جایی که این فرایند در حال حاضر به صورت سیستماتیک نمی‌باشد، رفع مغایرت‌ها در خصوص مرجوعی‌های کالا بر عهده بانک صادر کننده می‌باشد و بانک صادرکننده موظف است اعتبار کالای مرجوع شده را در مکنّا به اعتبار مشتری بازگرداند. (در بخش کسب و کاری بررسی گردیده است)

۴- تراکنش: رفع مغایرت تراکنش از طریق ارسال فایل به اعضا صورت می‌گیرد و گزارش در خصوص تراکنش مرحله دوم موفق از طریق ftp شتاب ارسال می‌شود که قالب آن پیش از این برای اعضا ارسال شده است. همچنین محدودیتی درخصوص تعداد صدور کارت در سامانه مکنّا برای کارت رفاهی متصل به اوراق گام وجود ندارد.